

Folkhälsan i Umeå kommun

Årsrapport 2019

I den här rapporten redovisas bedömningar av folkhälsomålen i Umeå kommun utifrån senaste data för Umeås folkhälsoindikatorer.

Rapporten har tagits fram av Miljöbarometern AB i samarbete med Umeå kommun.

Fotograf samtliga bilder inklusive omslagsbild: Ann-Margrethe Iseklint

Februari 2020

Miljöbarometern AB

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	3
Sveriges bästa Folkhälsa 2020.....	3
Resultat 2019.....	4
Bedömning av måluppfyllelse	4
Trender	5
Umeå jämfört med andra kommuner	6
Livsvillkor	8
Barnfattigdom.....	9
Utbildning	10
Delaktighet och inflytande	14
Ekonomisk trygghet	16
Social trygghet	21
Levnadsvanor	24
Ökad fysisk aktivitet.....	25
Goda matvanor och säkra livsmedel	27
Minskat bruk av tobak, alkohol, narkotika, doping & spelande.....	30
Hälsa	33
Psykisk hälsa	34

Sveriges bästa Folkhälsa 2020

Umeå kommun ska ha "Sveriges bästa folkhälsa 2020". Folkhälsoarbetet är ett led i arbetet för ett socialt hållbart Umeå. En god folkhälsa innebär god social, fysisk och psykisk hälsa hos alla grupper i samhället. Utgångspunkten för Umeå kommuns folkhälsoarbete är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Många olika verksamheter och aktörer är drivande i folkhälsoarbetet. Umeå kommun samarbetar med Länsstyrelsen Västerbotten, Region Västerbotten, Umeå Universitet, Sveriges kommuner och regioner, SKR samt Folkhälsomyndigheten.

I den här rapporten redovisas en sammanställning av Umeå kommuns folkhälsoindikatorer som är indelade i tre huvudområden:

- Livsvillkor
- Levnadsvanor
- Hälsa

I introduktionen till vart och ett av de tre huvudområdena kan du först läsa om vilket eller vilka av de åtta nationella folkhälsomålen som berörs. Varje område är indelat i ett eller flera delmål som redovisas med bedömningar och indikatorer. Bedömningarna utgår från målformuleringen samt hur folkhälsoindikatorerna har utvecklats under programperioden 2008–2020.

Rapporten innehåller 29 indikator med senast tillgängliga statistik från olika offentliga aktörer. Ibland har ytterligare underlag använts, till exempel kommunens elevenkäter. För flertalet av indikatorerna jämförs data för Umeå med medelvärdet för riket samt den kommun som idag ligger bäst till. Detta för att kunna utvärdera resultat utifrån visionen om Sveriges bästa folkhälsa.

Kommentarerna till indikatorerna redovisas i underlagsrapporten *Folkhälsoindikatorer 2019* samt på webbplatsen Umeås Livsmiljöbarometer som är kommunens verktyg för att följa upp indikatorer kopplade till hållbar utveckling. Här samlas fakta om miljö och natur samt folkhälsa. På webbplatsen kan siffrorna granskas i detalj eller laddas ner för eget bruk. Läs mer på <http://livsmiljo.umea.se/>

Tolkning av den Nationella Folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor

Vid tolkning av statistik på kommunnivå från "Hälsa på lika villkor" bör den ske med försiktighet eftersom antalet svarande per kommun är relativt begränsat. Vi har sett över skillnader för att bedöma om de är statistiskt säkerställda. Enkäten genomförs vartannat år och det finns inga nya siffror för 2019.

Resultat 2019

Bedömning av måluppfyllelse

I rapporten redovisas en bedömning av om delmålen kan uppnås till 2020. Sammantaget har ett mål uppnåtts och ytterligare två ser ut att uppnås. Målet om delaktighet och inflytande samt målen om ekonomisk trygghet och social trygghet. Ett mål ser inte ut att uppnås vilket är målet om goda matvanor. Övriga mål ser inte ut att uppnås helt men har i många fall en positiv trend.

- Grön** *Målet är uppnått/Målet ser ut att uppnås*
Utvecklingen är positiv och tillräcklig snabb för att nå målet.
- Gul** *Målet uppnås delvis/Osäkert om målet kommer att nås*
Delar av målet ser ut att nås/Utvecklingen är i huvudsak positiv men inte tillräckligt snabb för att uppnå målet helt/Utvecklingen är oförändrad men situationen är jämförelsevis bra.
- Röd** *Målet ser inte ut att uppnås*
Utvecklingen är i huvudsak negativ/Utvecklingen är oförändrad och situationen är jämförelsevis otillfredsställande.
- ?** *Målbedömning kan inte göras*
Utvecklingen är otydlig alternativt tillräckliga underlag för bedömning saknas.

 Barnfattigdom: Barnfattigdomen ska halveras.

 Utbildning: (a) Andelen av befolkningen med hög utbildningsnivå ska öka. (b) Alla som går ut årskurs 9 ska ha godkända betyg.

 Delaktighet och inflytande: Antal medborgare som deltar i valet ska öka.

 Ekonomisk trygghet: Sysselsättningsgraden, särskilt bland unga vuxna, utomnordiskt födda och personer med funktionsnedsättning ska öka.

 Social trygghet: Kunskapsstaden Umeå ska utvecklas med god utbildning och ett livslångt lärande, som en förutsättning för att hantera förändringar och nå en hållbar utveckling.

 Ökad fysisk aktivitet: Andelen av befolkningen i procent som uppger att de är fysiskt aktiva på minst måttlig nivå, minst 30 minuter per dag, ska öka.

 Goda matvanor och säkra livsmedel: I Umeå kommun ska medborgarna ha tillgång till säkra livsmedel och ha goda matvanor.

 Minskat bruk av tobak, alkohol, narkotika, doping och överdrivet spelande: Barn och ungas bruk av tobak och droger ska minska. Berusningsdrickande och riskkonsumtion av alkohol ska minska.

 Psykisk hälsa: Den psykiska hälsan ska förbättras. Unga ska ha en god psykisk hälsa. Stöd och hjälp ska ges för att ge bättre hemförhållanden till barn, vars föräldrar har ett missbruk, fysisk eller psykisk funktionsnedsättning.

Trender

Här lyfts några av de viktigaste resultaten, både negativa och positiva, i punktform. Fler resultat finns i rapporten. Utvecklingen jämförs med 2008, om inget annat uppges.

Positiv utveckling

- Barnfattigdomen har minskat i Umeå sedan 2008, dock inte tillräckligt snabbt.
- Andelen med högre utbildning ökar kontinuerligt.
- Valdeltagande har ökat för varje val.
- Andelen förvärvsarbete har ökat sedan 2008, speciellt hos unga vuxna.
- Andelen arbetslösa ligger bland den lägsta nivån hittills sedan 2006.
- Männen har ökat sin andel av antalet föräldradagar samt antal dagar för vård av barn.
- Andel medborgare med lågt socialt deltagande har minskat något sedan 2008.
- Antal ohälsodagar har minskat med nästan en tredjedel.
- Jämfört med 2008 har konsumtionen av alkohol och tobak minskat.

Negativ utveckling

- Skillnaden mellan män och kvinnor gällande hög utbildning har ökat.
- Andelen behöriga till universitet och högskola har minskat (sedan 2014).
- Andel elever som är behöriga till gymnasiet har minskat (sedan 2011).
- Inkomstskillnader har sedan 1991 ökat, skillnaden har varit som störst 2008 och 2018.
- Andelen familjer med låga inkomster har ökat inom alla grupper de två senaste åren.
- Andel umeåbor med fetma har ökat sedan 2008.
- Fukt- och grönsaksätandet tycks ha minskat något.
- Användningen av cannabis tycks ha ökat.
- Andel personer som har utsatts för kränkande bemötande ser ut att ha ökats.

Oförändrat läge

- Andelen elever som påbörjar högskolestudier är på ungefär samma nivå som 2008.
- Andel nior som uppnår kunskapskraven i alla ämnen.
- Andel elever med godkänt betyg i ämnet idrott och hälsa.
- Könsfördelningen i kommunfullmäktige.
- Andelen underviktiga och överviktiga.
- Andel som saknar emotionellt stöd.

Umeå jämfört med andra kommuner

För att avgöra hur Umeå ligger till i förhållande till andra kommuner redovisas nedan en sammanställning över resultatet för Umeå, medelvärdet för riket och den bästa kommunen samt Umeås placering jämfört med övriga kommuner inom respektive undersökning. Vi har valt ut de indikatorer som är möjliga och motiverade att jämföra. Vi har också skapat en poängskala från 0–10 där vi gett Umeå poäng efter placeringen. 10 poäng innebär att Umeå ligger bland de allra bästa kommunerna. 0–1 poäng innebär att Umeå ligger bland de sämsta. Om inget annat anges så redovisas mätvärden i procent.

Umeå ligger bra till inom flera folkhälsoområden. Av 23 indikatorer får Umeå 8, 9 eller 10 poäng på 18 stycken, varav fem indikatorer med 10 poäng. En indikator, cannabisanvändning, har fått 0 poäng och två indikatorer har fått 2 poäng; andel som förvärvsarbetar samt kränkande bemötande. Jämfört med förra året är det två indikatorer som har fått lägre poäng (röd pil) och en indikator som har fått högre poäng (grön pil).

Indikator	Resultat Umeå	Medel i riket	Resultat bästa kommun	Bästa kommun	Placering Umeå	Poäng	Förändring poäng
Livsvillkor							
1.1.1 Andel barn i hushåll med låg inkomst eller socialbidrag	6,6	11	3,2	Hammarö	52/290	8	←
1.5.1 Andel med eftergymnasial utbildning	55,9	43,2	73,2	Danderyd	11/290	10	
1.2.2 Andel elever som börjat på högskolan inom 3 år efter avslutad gymnasieutbildning	41	41	65	Danderyd	54/290	8	
1.2.3a Andel elever som är behöriga till gymnasieskolan	89	84	100	Arjeplog, Arvidsjaur, Älvsbyn, Vaxholm, Storfors, Norsjö, Robertsfors, Åsele samt Grästorp.	50/290	8	
1.2.3b Andel elever som uppnått kunskapskraven i alla ämnen	81,4	75,5	96,3	Älvsbyn	45/290	8	→
1.3.1 Valdeltagande, riksdagsvalet	90	87	94	Lomma	39/290	9	Ingen ny data
1.4.1 Andel som förvärvsarbetar	78,4	79,5	89,1	Habo	219/290	2	←
1.4.2 Andel öppet arbetslösa	3	3,8	1,5	Öckerö	104/290	6	
1.4.3 Inkomstskillnader mellan könen (tkr)	58,2	62,6	8,3	Haparanda	70/290	8	

Indikator	Resultat Umeå	Medel i riket	Resultat bästa kommun	Bästa kommun	Placering Umeå	Poäng	Förändring poäng
1.4.4 Andel familjer med låga inkomster (i utvalda grupper)	17,8	19,6	9,7	Lomma	65/290	8	
1.4.6 Andel utbetalda dagar med föräldrapenning av män	35	30	36	Trosa	2/290	10	
1.4.7 Andel utbetalda dagar VAB av män (%)	41,3	38,5	47,3	Dorotea och Vadstena	21/290	9	
1.5.2 Andel med lågt socialt deltagande	10	17	7	Danderyd	5/179	10	Ingen ny data
Levnadsvanor							
2.1.1 Andelen av befolkningen som är fysiskt aktiv minst 150 min/veckan	67	64	75	Danderyd	26/208	9	
2.2.1 Andel invånare med rekommenderat intag av frukt och grönsaker	8	8	12	Danderyd	28/179	8	Ingen ny data
2.2.2 Andel av befolkningen med fetma	15	15	6	Danderyd	39/179	8	Ingen ny data
2.2.4 Andel överviktiga	30	36	25	Lund	4/179	10	Ingen ny data
2.3.1 Andel med riskabla alkoholvanor	16	16	9	Hultsfred	121/179	3	Ingen ny data
2.3.2 Andelen som röker dagligen	4	9	2	Krokom	6/179	10	Ingen ny data
2.3.3 Andelen som har använt cannabis senaste året	4,7	2,7	0	Eskilstuna, Nybro och Övertorneå	173/179	0	Ingen ny data
Hälsa							
3.1.1 Andel som saknar emotionellt stöd	9	12	6	Värmdö	14/179	9	Ingen ny data
3.1.2 Antal ohälsodagar per person, mellan 20-64 år	24,3	25,1	11,8	Danderyd	59/290	8	
3.1.3 Kränkande bemötande	22	20	13	Gullspång och Nordmaling	139/179	2	Ingen ny data

Livsvillkor

Foto: Ann-Margrethe Iseklint

Här kan du läsa mer om Umeå kommuns prioriterade mål kopplade till de nationella Folkhälsomålen: **1. Det tidiga livets villkor, 2. Kompetenser, kunskaper och utbildning, 3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö, 4. Inkomster och försörjningsmöjligheter samt 7. Kontroll, inflytande och delaktighet.**

I Umeå kommun ska alla oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och social bakgrund ha lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter inom livets olika områden. Alla ska ha möjlighet till utbildning, jämlika levnadsvillkor, möjlighet till meningsfullt arbete samt en rimlig privatekonomi. Utöver detta ska barnfattigdomen halveras.

☹ Barnfattigdom

Delmål: Barnfattigdomen ska halveras.

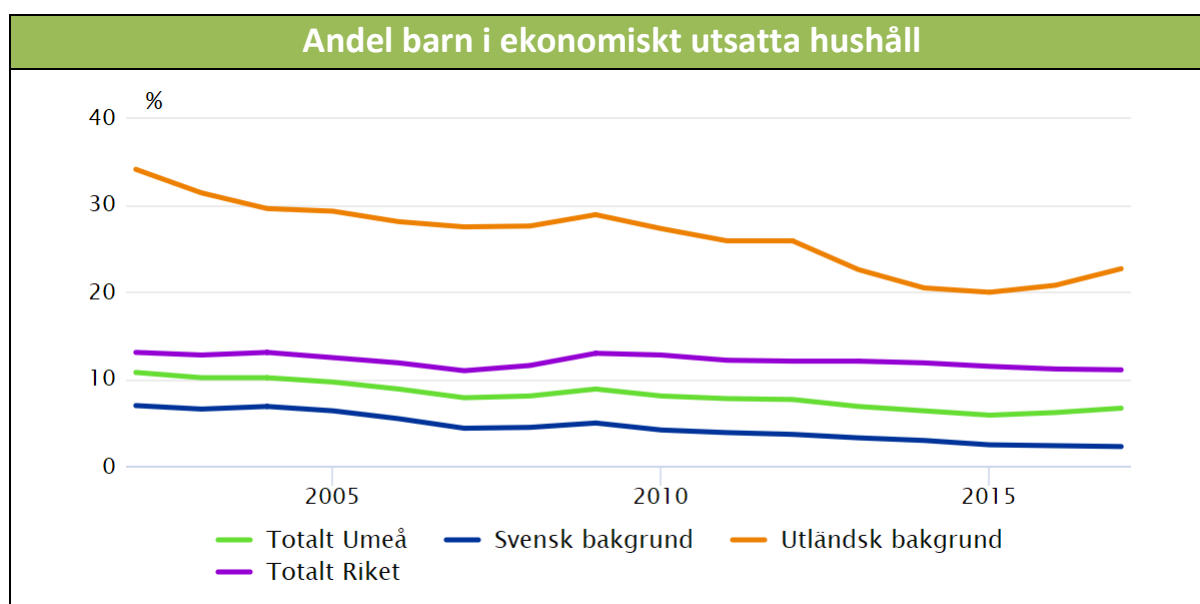
Idag är det drygt sex procent av barnen i Umeå som lever i ekonomiskt utsatta hushåll. Barn till ensamstående mödrar och personer med utländsk bakgrund löper en mycket högre risk för ekonomisk utsatthet än andra.

Bedömning

Andelen barn i ekonomiskt utsatta hushåll har minskat sedan 2008 men de två senaste åren har barnfattigdomen ökat något och ligger nu på 6,6 procent. Målet om en halvering till 2020, vilket innebär fyra procent, blir därmed svårt att nå. Samtidigt är barnfattigdomen betydligt lägre i Umeå jämfört med riket som ligger på 11 procent.

Det är stor skillnad mellan barn med svensk respektive utländsk bakgrund. Barnfattigdomen bland familjer med utländsk bakgrund har minskat kraftigt under 2000-talet, dock bröts den trenden 2016.

INDIKATOR B.1.1.1

Datakälla: SCB inkomststatistik via Folkhälsomyndigheten

😊 Utbildning

Delmål: (a) Andelen av befolkningen med hög utbildningsnivå ska öka. (b) Alla som går ut årskurs 9 ska ha godkända betyg.

En skola av god kvalitet är av största betydelse för barn och ungdomars uppväxtmiljö. Med kvalitet avses utbildningsresultat, personalresurser och elevernas trivsel. Tillgång till kunskap och utbildning bidrar till ungas självkänsla och framtidstro och är en viktig bestämningssfaktor för framtida hälsa. En viktig indikator för att följa utvecklingen i kommunen är andelen unga som är behöriga till gymnasiestudier.

Bedömning

a) Andelen av befolkningen med hög utbildningsnivå ska öka

Delmålet har i nuläget uppnåtts. Andelen med eftergymnasial utbildning har ökat årligen sedan 2008 och ligger nu på 56 procent, en ökning på fyra procentenheter. Ökningen har främst skett hos kvinnor.

Andelen behöriga till universitet och högskola minskade dock kraftigt 2014 och 2015, då första kullarna med den nya gymnasieskolan Gy 2011 gick ut. Därefter har det legat på ungefär samma nivå och år 2019 ligger andelen behöriga på 76 procent. Andelen elever som påbörjat högskolestudier inom tre år efter avslutad gymnasieutbildning har varierat under åren och ligger på ungefär samma nivå som 2008.

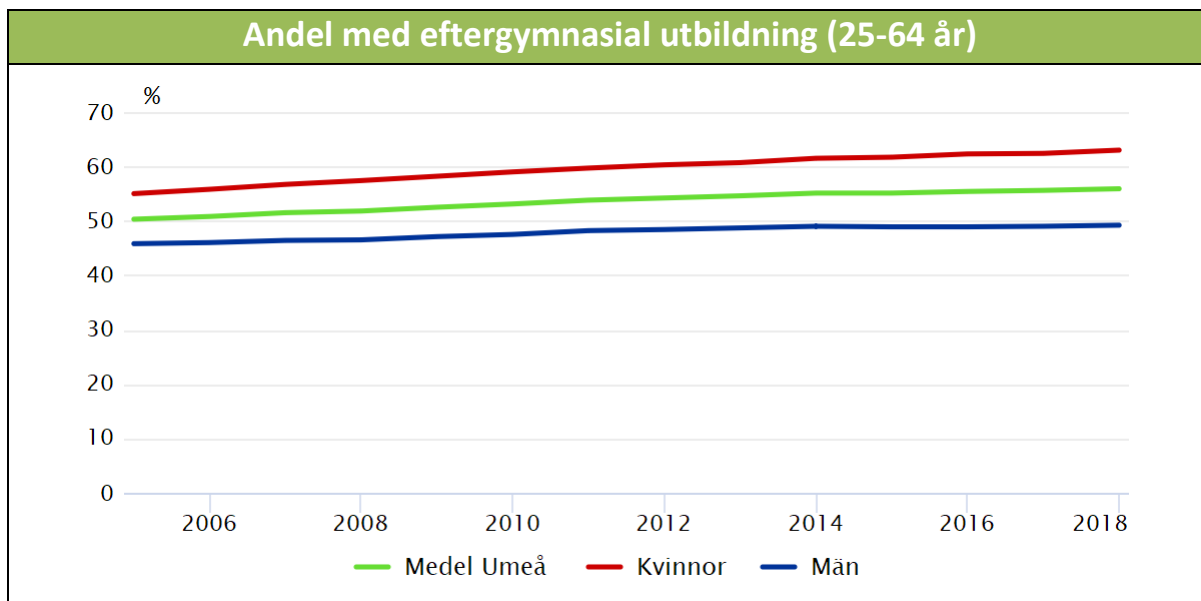
b) Alla som går ut årskurs 9 ska ha godkända betyg

Delmålet uppnås ej. Andelen nior som uppnått kunskapskraven i alla ämnen är 81 procent och har varierat några procentenheter upp och ner under utvärderingsperioden. År 2019 ökade andelen elever som uppnått kunskapskraven efter minskningen som skedde 2017. Minskningen kan förklaras av att för år 2016 redovisas ej elever med okänd bakgrund (som innefattar de många barn som invandrade 2015/16). Från och med 2017 och framåt redovisas samtliga elever.

När det gäller behöriga till gymnasiet skedde en nedgång 2011 vilket berodde på skärpta krav inför nya gymnasieskolan 2011, därefter en nedgång 2017 vilket förklaras ovan. Under 2019 ökade andelen behöriga något och ligger nu på 89 procent.

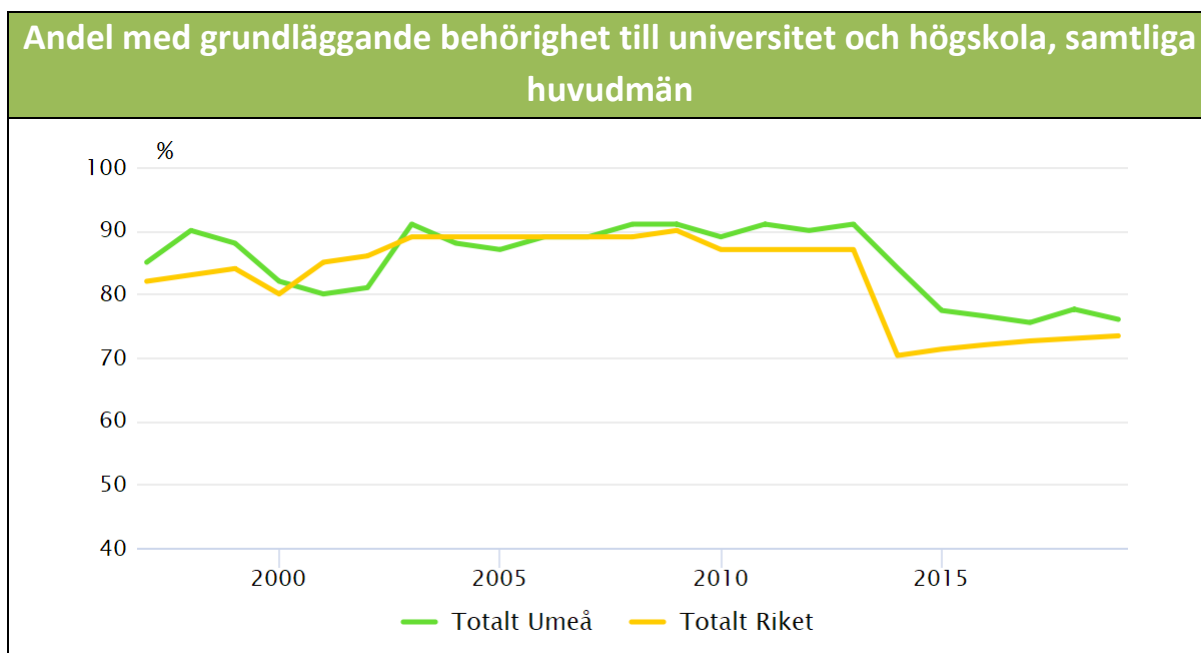
Kommunfullmäktige har tagit beslut om att ökad fysisk aktivitet inom för- och grundskolan samt gymnasiet ska vara ett prioriterat samverkansområde. Andelen av eleverna i årskurs 9 i Umeå som har godkänt betyg i ämnet idrott och hälsa har legat på samma nivå sedan 2008, 94 procent.

INDIKATOR B.1.2.5

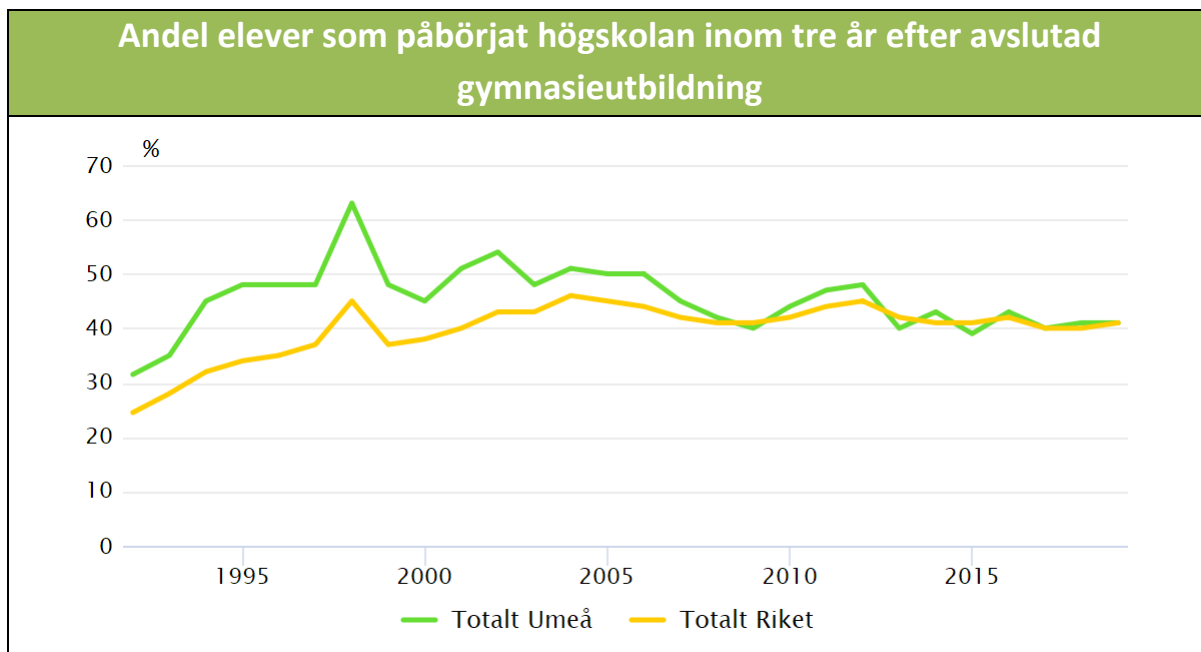
Datakälla: Kolada (SCB)

INDIKATOR B.1.2.1

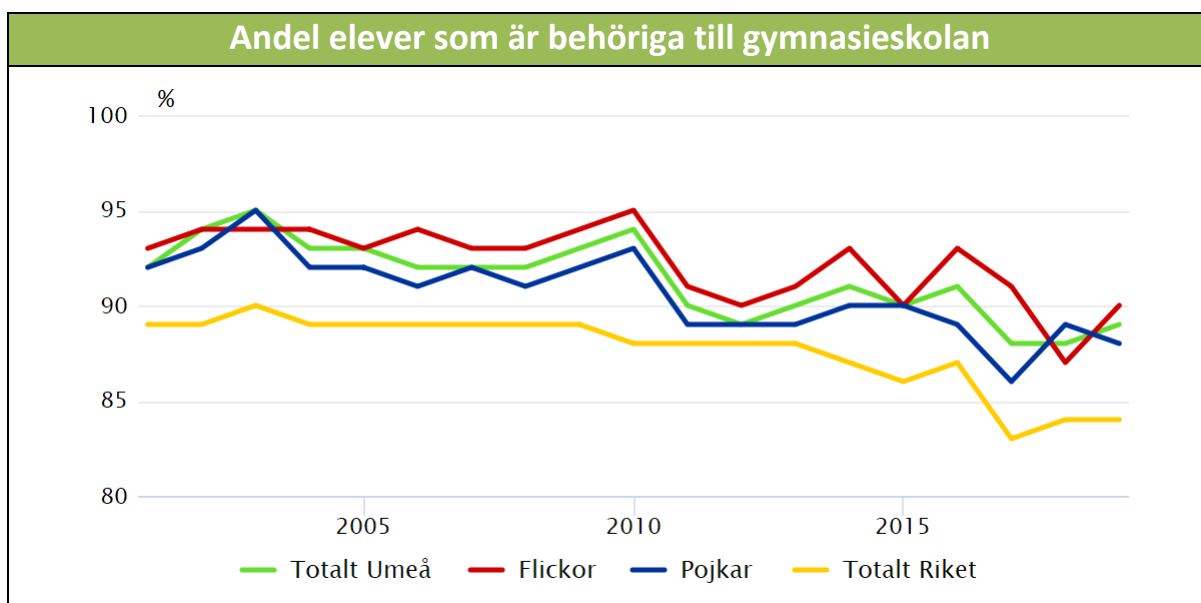
Datakälla: Skolverket; Jämförelsetal och Siris

INDIKATOR B.1.2.2

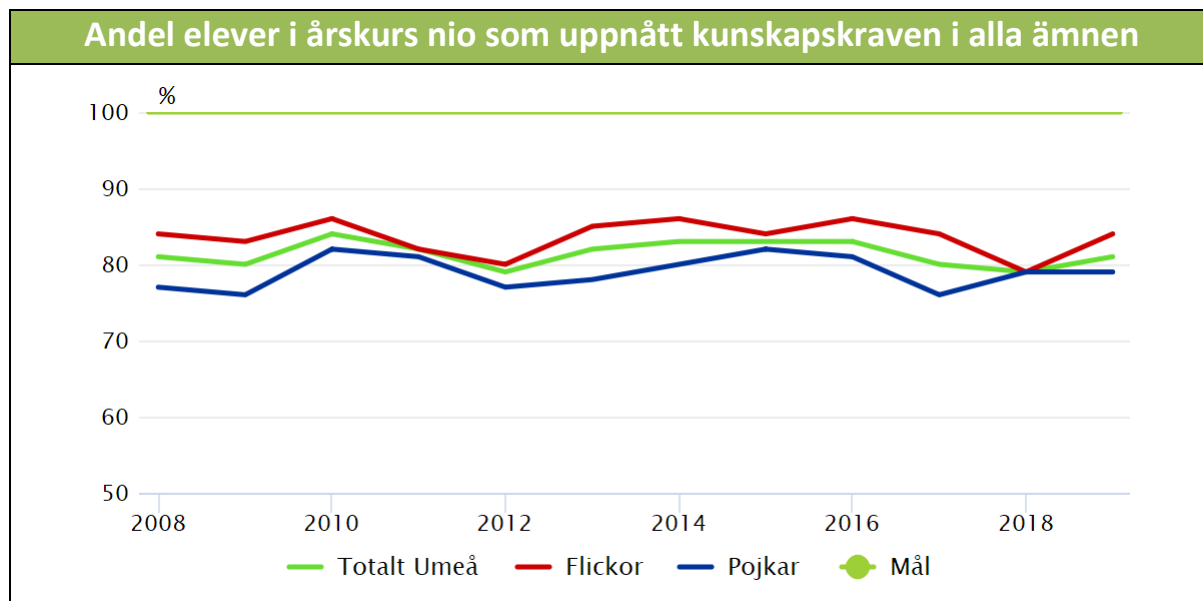
Datakälla: Skolverket

INDIKATOR B.1.2.3A

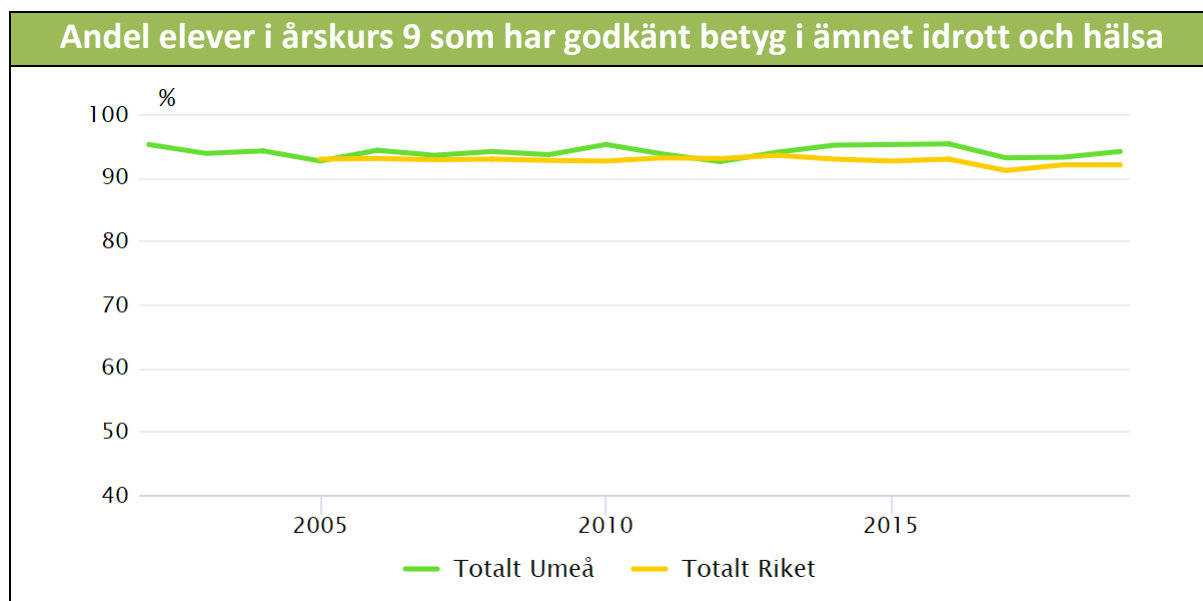
Datakälla: Skolverket, Folkhälsomyndigheten

INDIKATOR B.1.2.3B

Datakälla: Kolada (Skolverket)

INDIKATOR B.1.2.4

Datakälla: Skolverket

Delaktighet och inflytande

Delmål: Antal medborgare som deltar i valet ska öka.

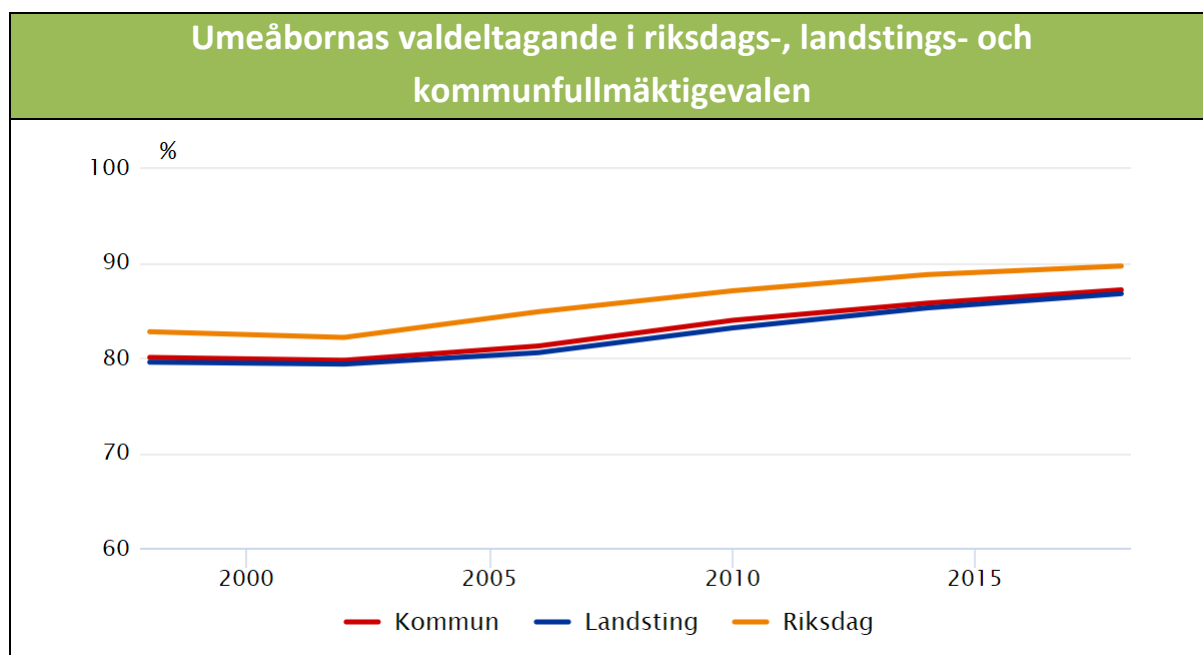
Ett samhälle som är rikt på goda relationer, delaktighet och sociala nätverk främjar hälsa och förebygger sjukdom. Möten mellan människor, spontant eller arrangerat, ökar förståelsen och tilliten till varandra. Det är därför viktigt med arenor som stimulerar till gemenskap och som berikar och stödjer individens möjligheter att hantera olika livssituationer.

Delaktighet och inflytande är viktiga förutsättningarna för folkhälsan. Delaktighet kan gälla både allmänna val, sociala och kulturella aktiviteter liksom delaktighet i samhällsutvecklingen. För att uppnå målet är det speciellt viktigt att stärka möjligheten för ekonomiskt utsatta personer, barn och ungdomar samt äldre till delaktighet och inflytande i samhället.

Bedömning

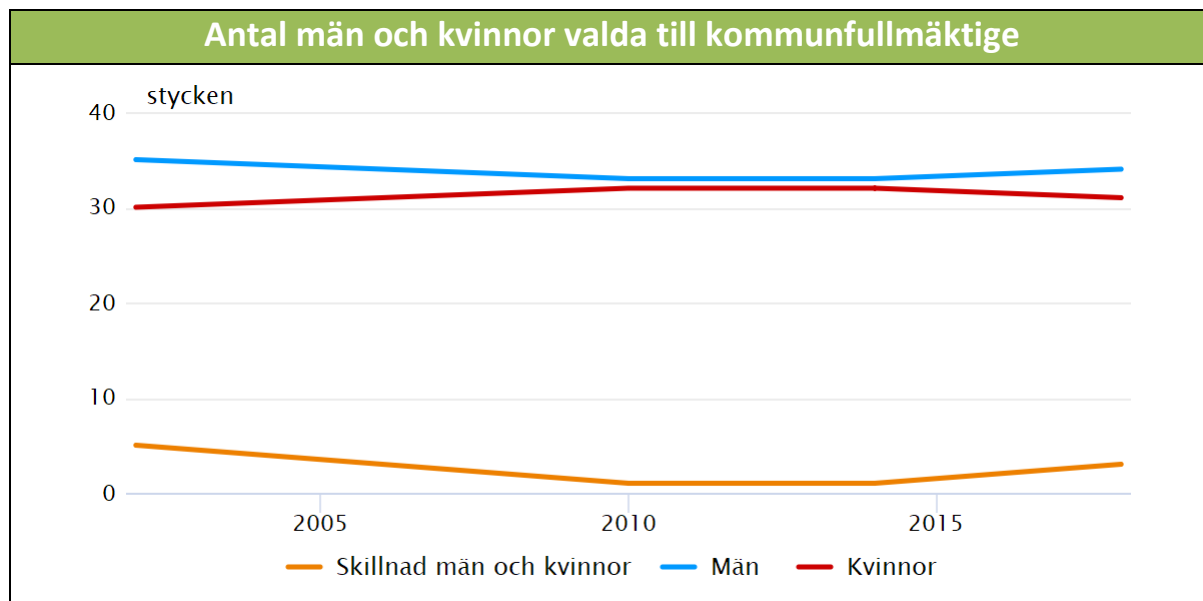
Målet har uppnåtts då valdeltagandet i Umeå har ökat de fyra senaste valen. Detta gäller i valet till kommunfullmäktige såväl som landstingsvalet och riksdagsvalet. Sedan förra valet har valdeltagandet ökat med nästan två procentenheter. I samtliga tre val är valdeltagandet högre i Umeå än medel för riket.

INDIKATOR B.1.3.1

Datakälla: Folkhälsomyndigheten

INDIKATOR B.1.3.2

Datakälla: Umeå kommun och Valmyndigheten

Ekonomisk trygghet

Delmål: Sysselsättningsgraden, särskilt bland unga vuxna, utomnordiskt födda och personer med funktionsnedsättning ska öka.

I Umeå ska det vara tryggt och säkert att bo och leva. Alla ska ha förutsättningar att leva ett självständigt liv med jämlika levnadsvillkor, utbildning, tillgång till meningsfullt arbete och sysselsättning samt en rimlig privatekonomi.

De ekonomiska och sociala villkor människor lever under har stor betydelse för hälsan, det finns en stark koppling mellan fattigdom och ohälsa. En stark samhällsgemenskap präglad av solidaritet mellan människor, anses vara grunden för en god hälsa på lika villkor. Att människor har arbete och meningsfull sysselsättning och inte upplever utanförskap betyder mycket för hälsan. Känslan av trygghet är central för människors välbefinnande.

Bedömning

Andelen förvärvsarbetande totalt bland befolkningen låg 2018 på drygt 78 procent, en ökning med tre procentenheter sedan 2008.

Unga vuxna

Särskilt har andelen som arbetar stigit bland åldrarna 20–24 år. Sedan 2008 har andelen förvärvsarbetande i åldersgruppen stigit med nästan sex procentenheter. Dock minskade den andelen något 2018 till knappt 57 procent. Samtidigt har arbetslösheten inom samma åldersspann minskat och ligger bland den lägsta nivån hittills sedan 2008. Delmålet gällande sysselsättningsgraden bland unga vuxna har i nuläget uppnåtts.

Utrikes födda

SCB:s statistik över förvärvsarbetande utifrån ursprung visar en stor skillnad mellan inrikes födda och utrikes födda där andelarna ligger på 82 respektive 62 procent år 2018. Andelen förvärvsarbetande bland de utrikes födda i Umeå har dock ökat med nästan sju procentenheter sedan 2008. Delmålet gällande sysselsättningsgraden för utrikes födda har i nuläget uppnåtts.

Personer med funktionsnedsättning

Uppgifter om hur andelen förvärvsarbetande ser ut för personer med funktionsnedsättning saknas, det går därför inte att svara på om målet uppnås för personer inom denna grupp.

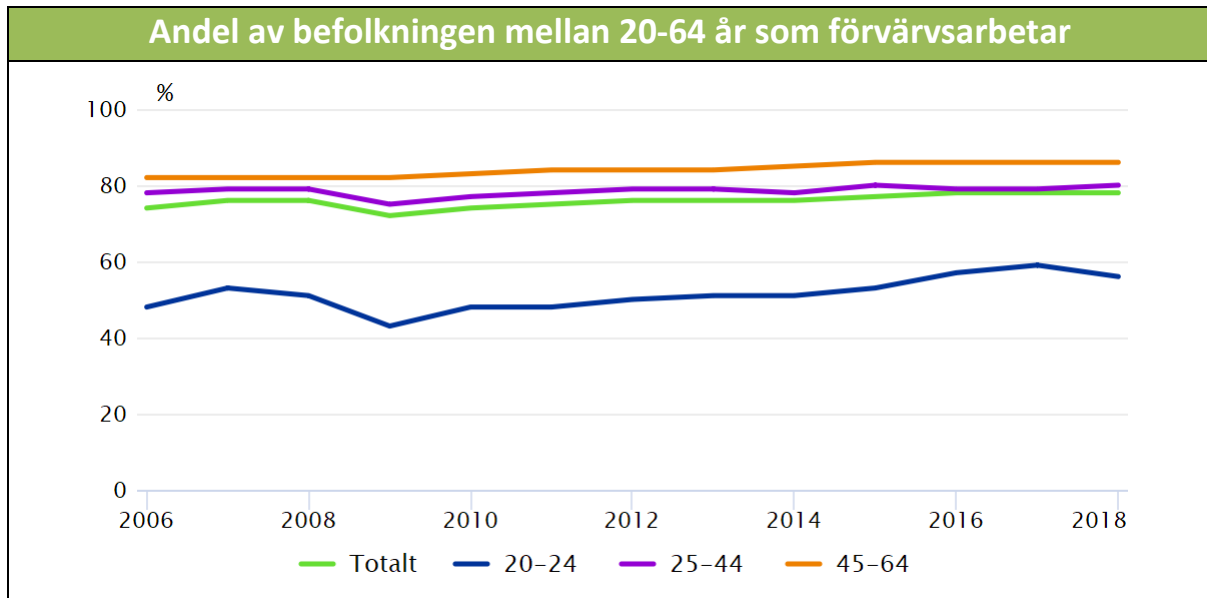
Jämställdhet

Skillnaden mellan mäns och kvinnors årslöner är omkring 58 tkr per år. Jämfört med 2008 ligger lönegapet på omkring samma nivå. På längre sikt, från 1994 och framåt, har löneskillnaden mellan könen ökat något. Inkomstskillnaderna ökade även något under 2018. När det gäller föräldrapenning så minskar skillnaden mellan män och kvinnor varje år, män tar idag ut 35 procent av föräldradagarna.

Tittar man på familjer med låga inkomster bröts den positiva trenden år 2016 och andelen med låga inkomster har ökat inom alla utvärderade grupper. En markant ökning har skett hos ensamstående

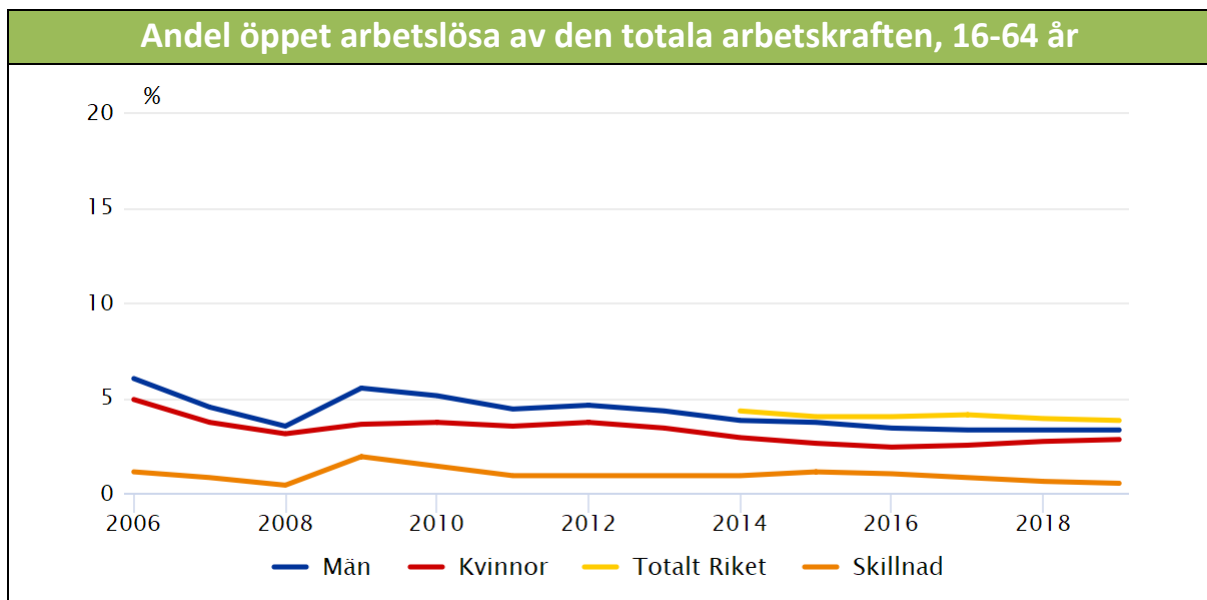
med barn samt familjer med sjuk- och aktivitetsersättning. Den sistnämnda gruppen har ökat med 11 procentenheter sedan 2008. För övriga grupper är det inga större skillnader jämfört med 2008.

INDIKATOR B.1.4.1

Datakälla: Folkhälsomyndigheten, Folkhälsodata

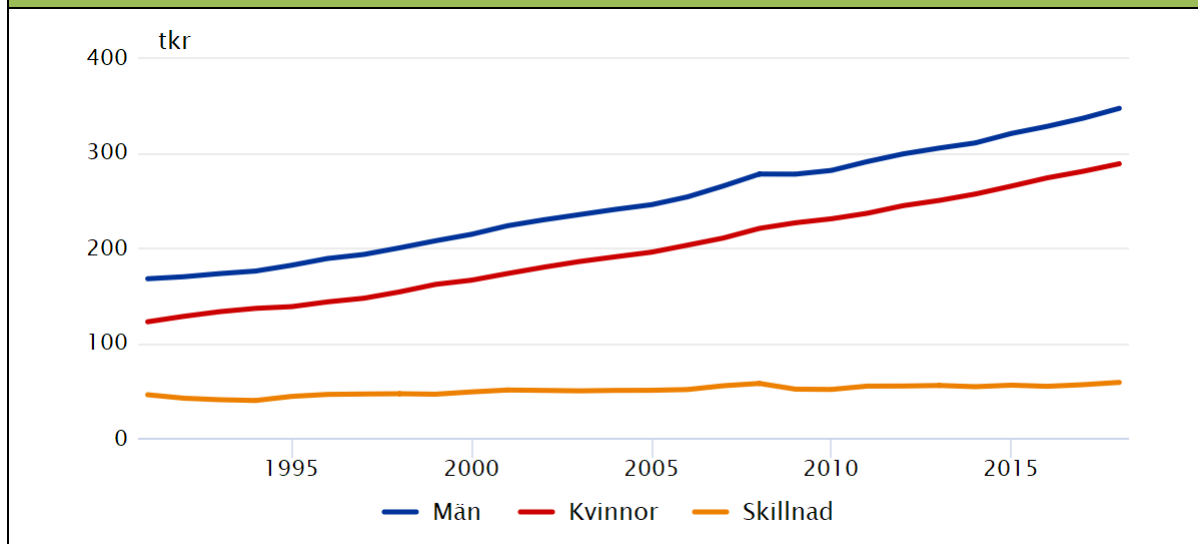
INDIKATOR B.1.4.2

Datakälla: Folkhälsomyndigheten och Arbetsförmedlingen

INDIKATOR B.1.4.3

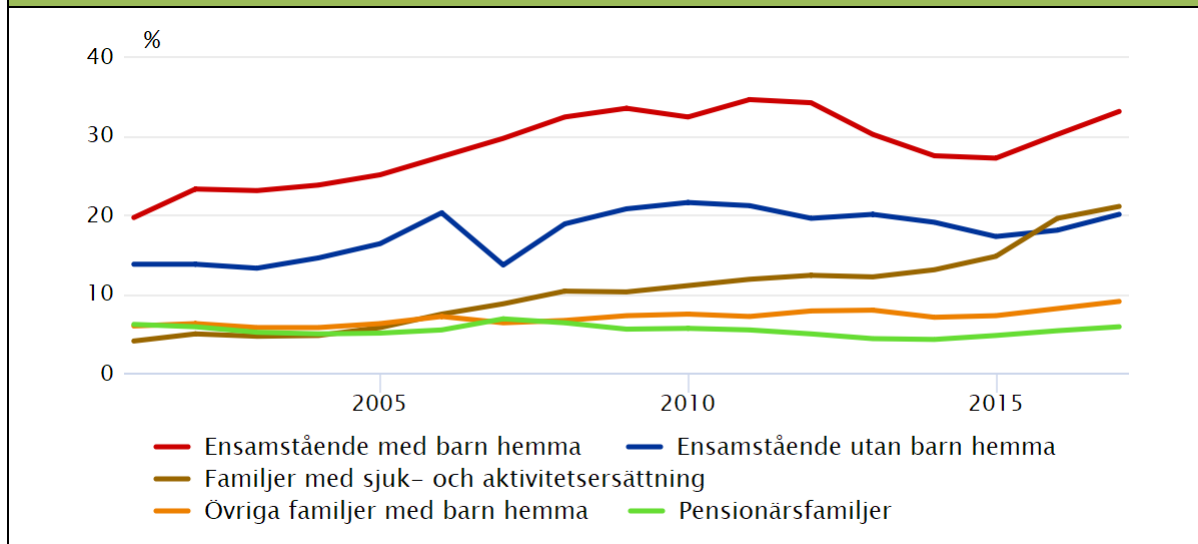
Sammanräknad förvärvsinkomst (median) för boende i Umeå 20-64 år samt inkomstskillnader mellan män och kvinnor

Datakälla: SCB

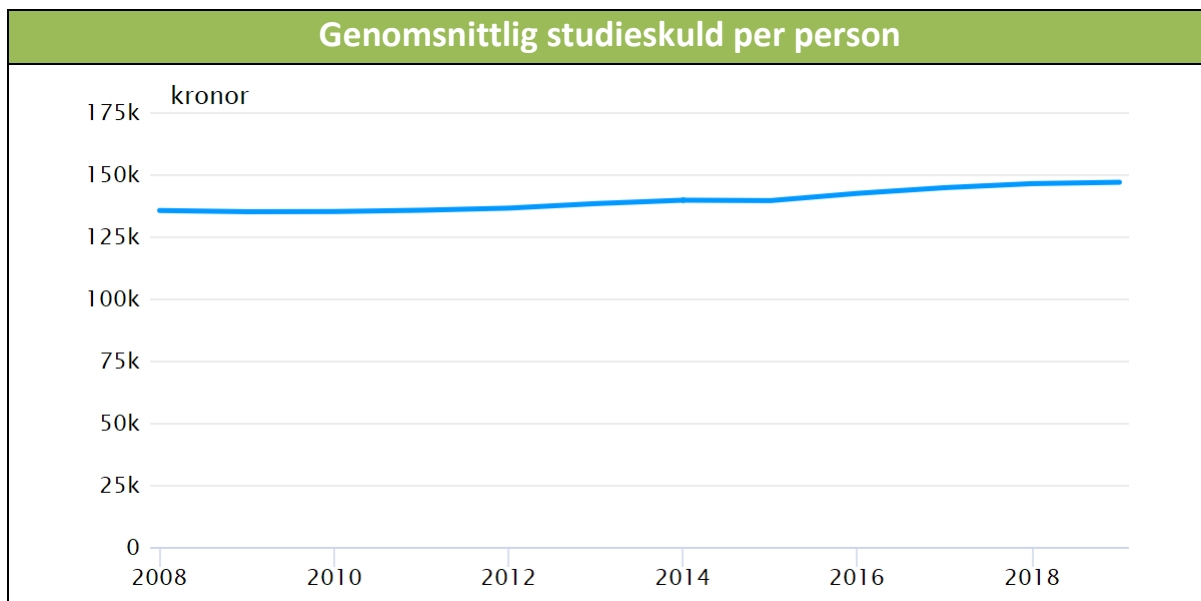
INDIKATOR B.1.4.4

Andel familjer med låga inkomster

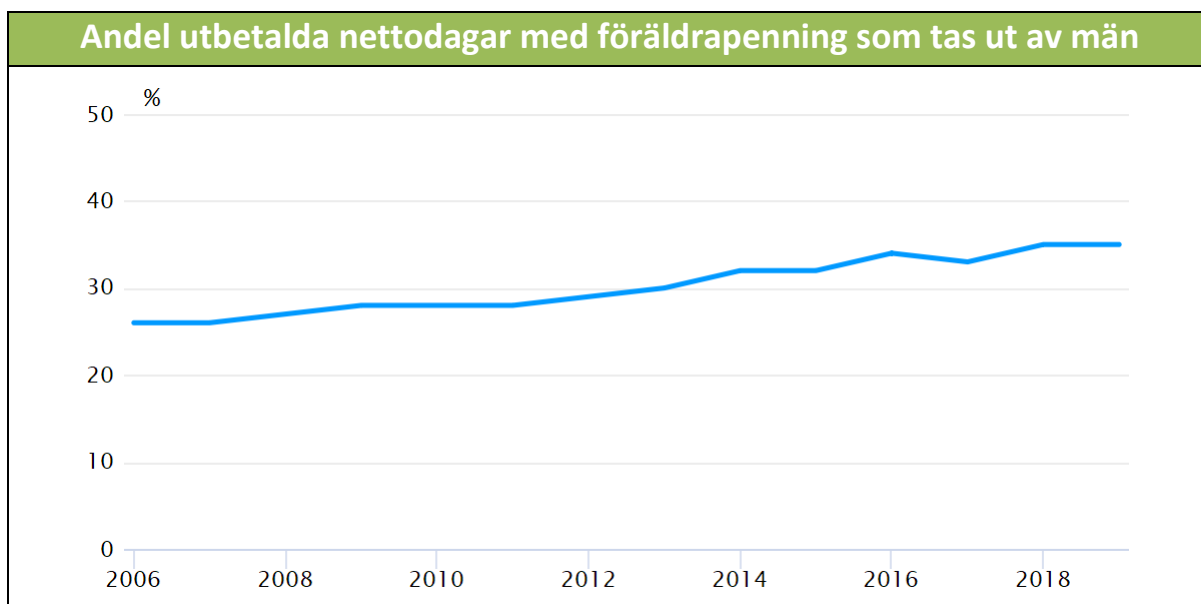
Datakälla: Folkhälsomyndigheten, Folkhälsodata

INDIKATOR B.1.4.5

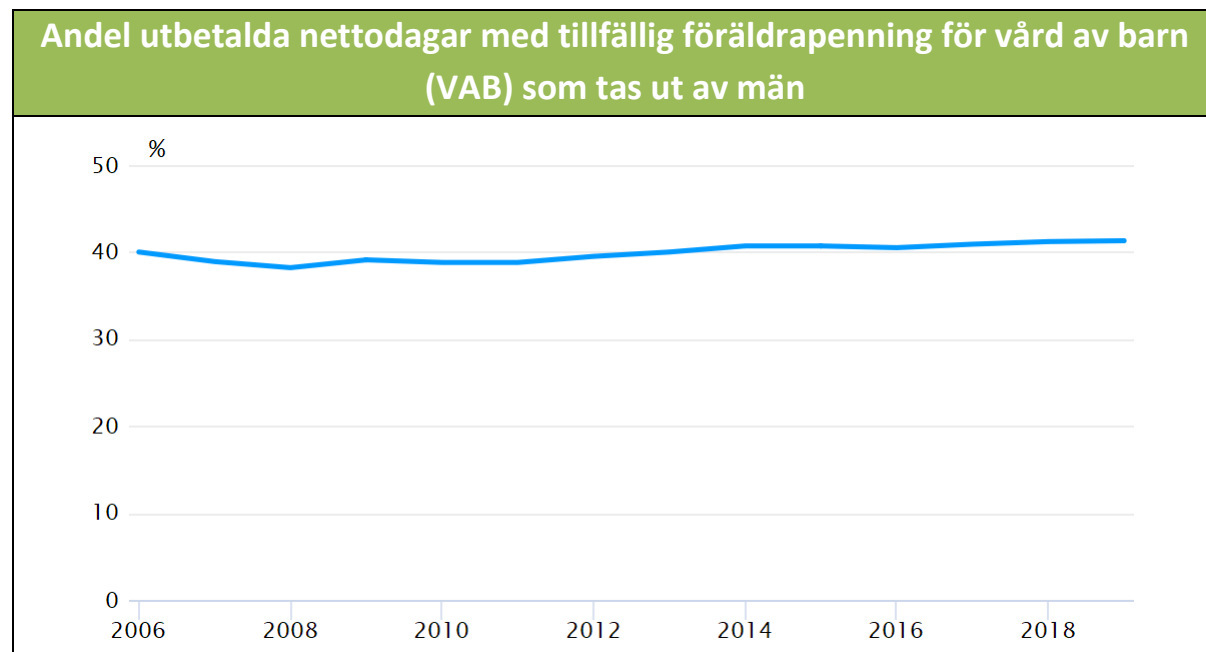
Datakälla: CSN

INDIKATOR B.1.4.6

Datakälla: Kolada (Försäkringskassan)

INDIKATOR B.1.4.7

Datakälla: Kolada (Försäkringskassan)

Social trygghet

Delmål: Kunskapsstaden Umeå ska utvecklas med god utbildning och ett livslångt lärande, som en förutsättning för att hantera förändringar och nå en hållbar utveckling.

Utbildning är i ett långsiktigt perspektiv avgörande för en ekonomisk välfärd för enskilda personer. Ett utbildningssystem med hög kvalitet som ger alla barn, unga och vuxna möjligheter att utvecklas, känna social trygghet och utbilda sig är därmed en viktig faktor för arbete och för den framtida hälsan.

Undersökningar visar att det finns ett starkt samband mellan utbildning och hälsa. Lågutbildade har betydligt fler hälsoproblem än högutbildade. Högutbildade har inte bara ekonomiska och sociala förmåner utan också större sannolikhet att hålla sig friska.

Bedömning

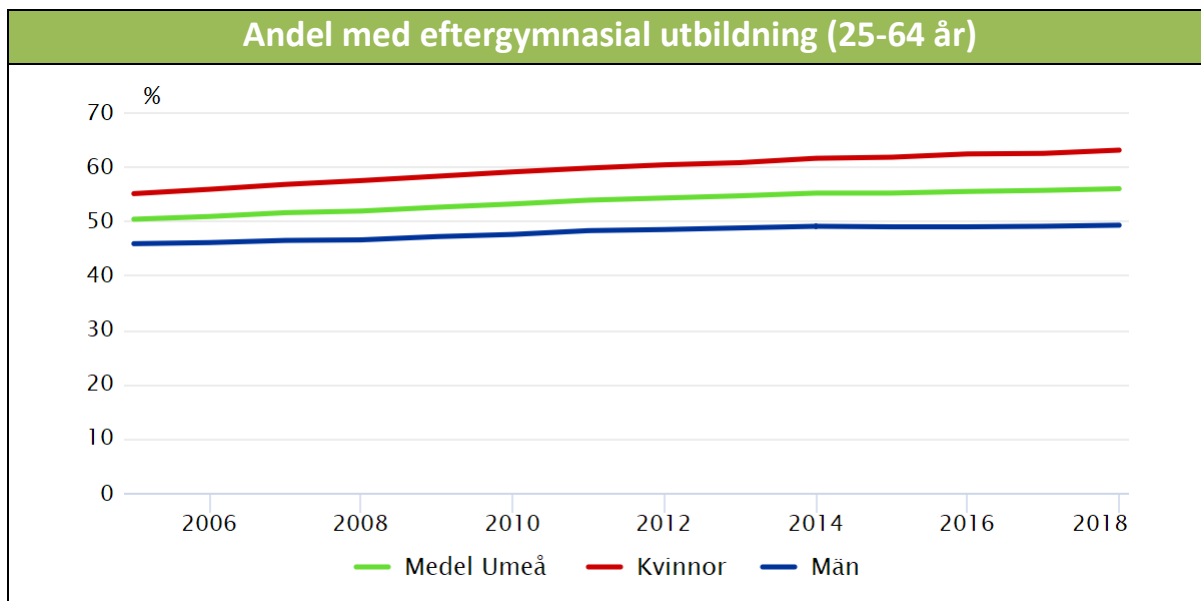
Utvecklingen när det gäller utbildning är positiv. Andel invånare med eftergymnasial utbildning har ökat kontinuerligt hos båda könen men främst hos kvinnor. Andelen män med eftergymnasial utbildning har stagnerat de senaste åren och skillnaderna har ökat sedan 2008.

När det gäller lågt socialt deltagande skedde en markant minskning 2018 (4-årsmedelvärde) vilket kan bero på att internet är med som ett svarsalternativ i de två senaste enkäterna. Även jämfört med 2008 är andelen lägre i senaste enkätundersökningen. Situationen 2018 är bättre i Umeå än i riket som helhet.

Andel personer i program med aktivitetsstöd har haft en konstant minskning sedan 2010 vilket man kan koppla till att andelen förvärvsarbetare har ökat under samma period och arbetslösheten har sjunkit.

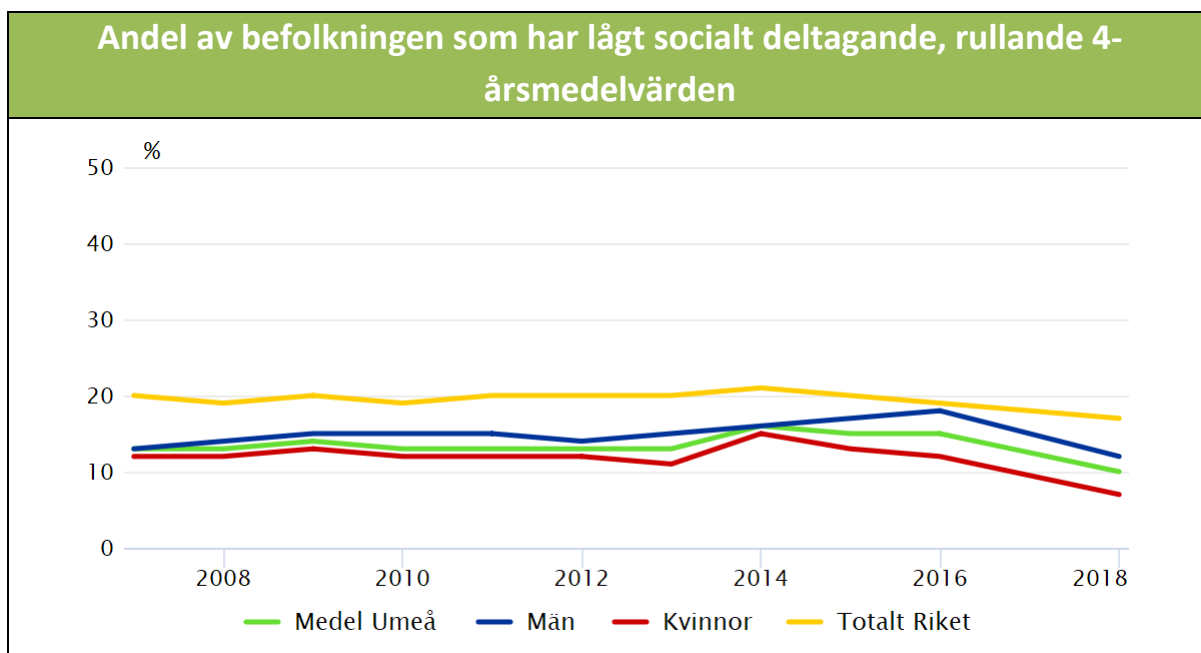
Se även delmål 1.2 om utbildning.

INDIKATOR B.1.5.1

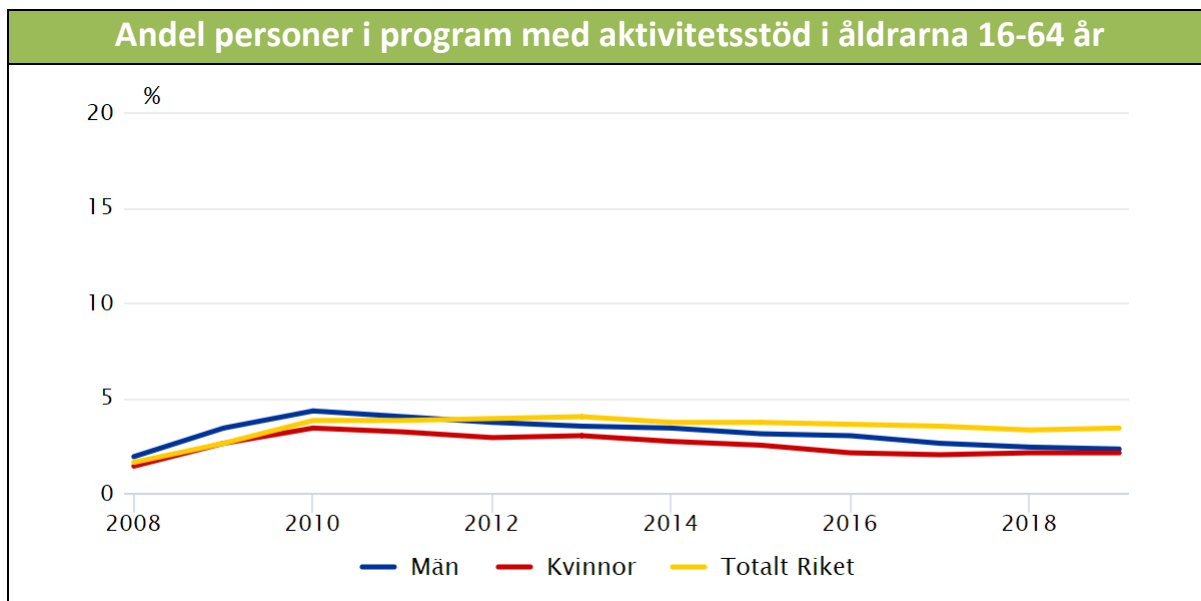
Datakälla: Kolada (SCB)

INDIKATOR B.1.5.2

Datakälla: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten

INDIKATOR B.1.5.3

Datakälla: Arbetsförmedlingen

Levnadsvanor

Foto: Ann-Margrethe Iseklint

Här kan du läsa mer om Umeå kommuns prioriterade mål kopplade till de nationella Folkhälsomålen 6, Levnadsvanor; ökad fysisk aktivitet, goda matvanor och säkra livsmedel samt minskat bruk av tobak, alkohol, narkotika, doping och överdrivet spelande om pengar.

Den fysiska omgivningen; luft, mark, vatten samt den bebyggda miljön, det vill säga boende, skola, fritid, transporter och konsumtion är alla områden som påverkar förutsättningar för folkhälsan på individuell nivå. I Umeå kommun ska medborgarna ha tillgång till rent vatten och säkra livsmedel. Vidare ska det finnas möjlighet till friluftsliv och fysisk aktivitet.

Bruket av beroendeframkallande medel och spelberoende är viktiga bestämningsfaktorer för hälsan. Tobak är den enskilt största hälsorisken i Sverige. Umeå kommun arbetar aktivt för att förebygga riskbruk av tobak och alkohol, samt bruk av dopning och narkotika. Vidare arbetar kommunen med att förebygga brottslighet kopplat till missbruk. Beslutet om rökfri arbetstid som infördes 2014 är ett steg i rätt riktning. Visionen är att Umeå kommun på sikt är tobaksfri.

😊 Ökad fysisk aktivitet

Delmål: Andelen av befolkningen i procent som uppger att de är fysiskt aktiva på minst måttlig nivå, minst 30 minuter per dag, ska öka.

I Umeå kommun ska det finnas goda förutsättningar för friluftsliv och fysisk aktivitet för hela befolkningen i livets alla skeenden. Samhället behöver planeras för ökad fysisk aktivitet. Vardagsmotion ger de största hälsoeffekterna. Med fokus på sociala, ekonomiska och fysiska faktorer nås större effekter på vardagsmotion och folkhälsa än av att enbart påverka individen. När individen stimuleras till att öka sin andel av aktiva transporter genom att cykla och gå främjas hälsa.

Bedömning

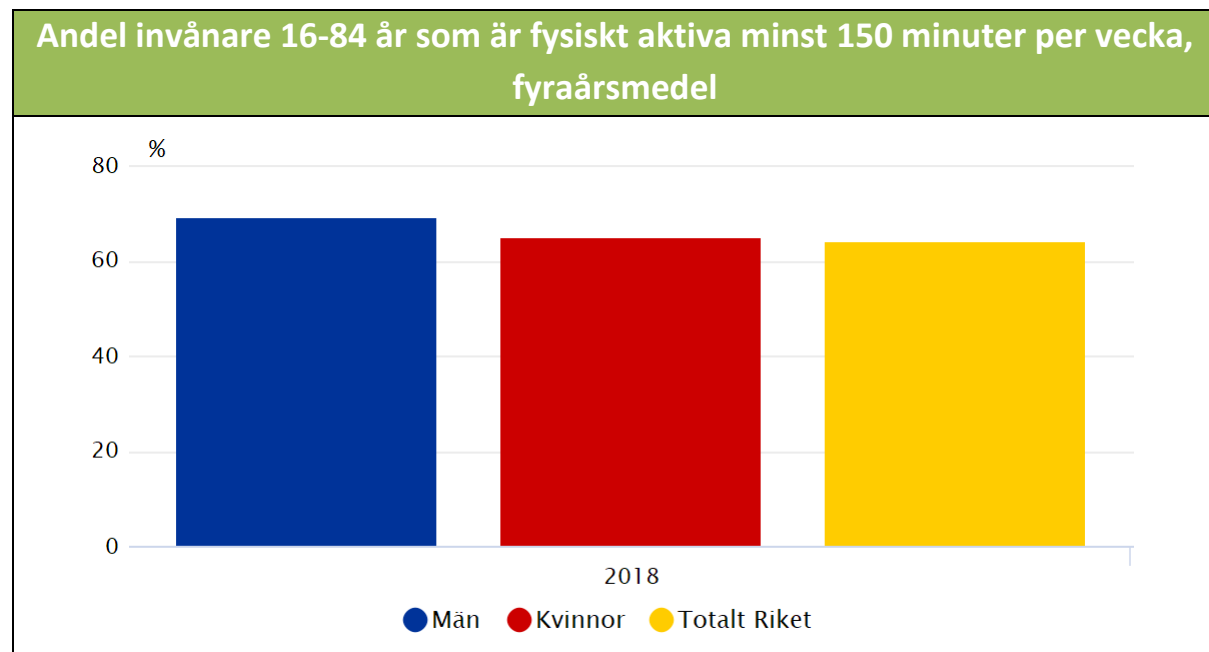
Utvecklingen bedöms oförändrad men situationen är något bättre jämfört med riket.

Frågan i enkäten har ändrats på grund av nya rekommendationer från WHO och är nu 150 min per vecka, tidigare var rekommendationerna 30 min per dag. Data för nya rekommendationerna finns endast för 2018.

Under åren 2008–2015 har andelen som uppger att de är fysiskt aktiva i stort varit oförändrad (mellan 67–68 procent). För 2018 med den nya definitionen ligger andelen på samma nivå, 67 procent. Fler män är aktiva jämfört med kvinnor. Andelen fysiskt aktiva är högre i Umeå jämfört med riket (64 procent).

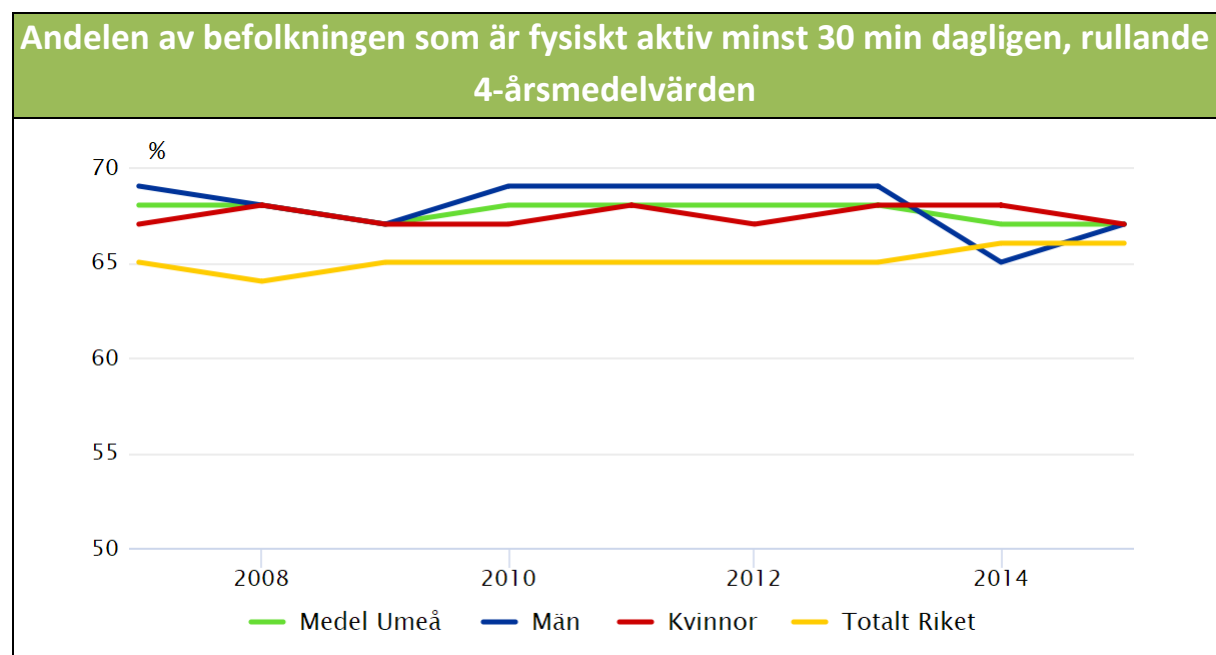
Umeå kommun skickar vartannat år ut en enkät till högstadie- samt gymnasieungdomar där en del av frågorna handlar om fysisk aktivitet. Enkäten visar att för 2018 har andelen som rör sig (till exempel cyklar och promenerar) mer än 60 min per dag ökat jämfört med 2016 och 2014. För tjejer ligger andelen på 38 procent och för killar 46 procent. Fler ungdomar i högstadiet rör sig mer än en timme per dag jämfört med gymnasiet, 45 respektive 39 procent.

INDIKATOR B.2.1.1

Datakälla: Kolada (Befolkningsundersökning Hälsa på lika villkor)

INDIKATOR B.2.1.2

Datakälla: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten

☹ Goda matvanor och säkra livsmedel

Delmål: I Umeå kommun ska medborgarna ha tillgång till säkra livsmedel och ha goda matvanor.

Maten står för mycket i våra liv, den ger oss energi för att vi ska orka vara aktiva och näringsämnen så att vi kan hålla oss friska, växa och förnya våra celler. Det bästa är en varierad kost med ett rikligt inslag av frukt och grönsaker. Att öka andelen vegetabilier i kosten och minska köttkonsumtionen bidrar till en minskning av energi- och vattenförbrukning samt utsläppen av växthusgaser. Att följa säsongen, odla, plocka själv, köpa närodlad, ekologiskt och Fairtrade-märkt är bra både för folkhälsan och också för miljön.

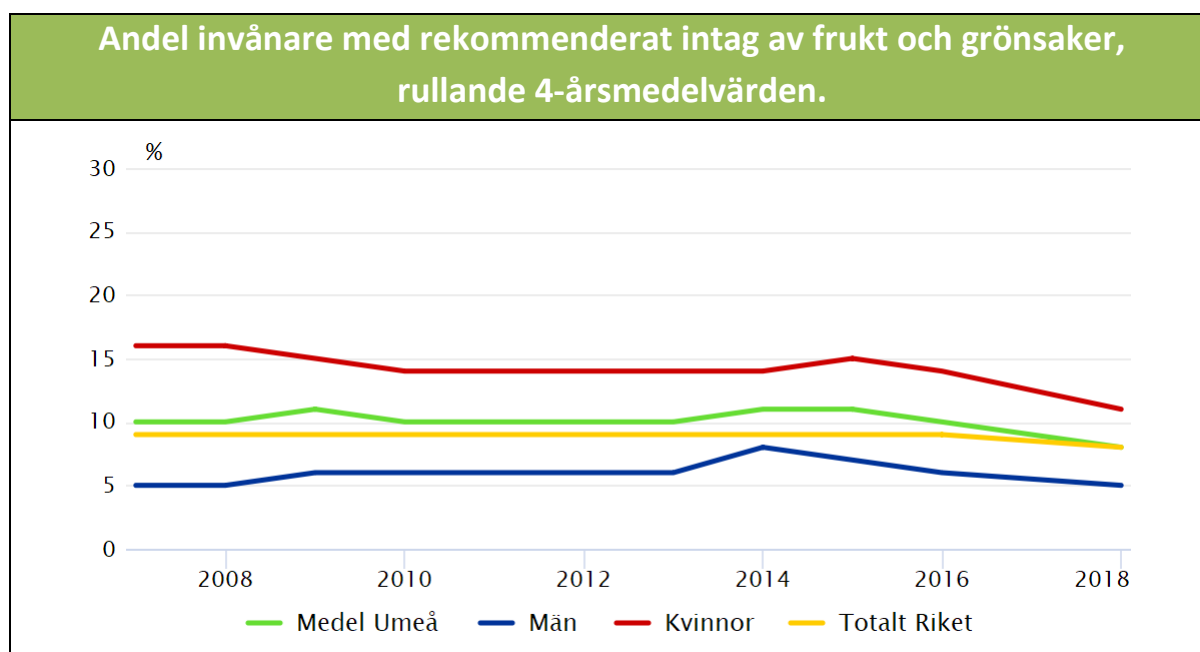
Bedömning

Indikatorerna visar på oförändrad eller något negativ utveckling när det gäller matvanor.

Frukt- och grönsaksätandet har legat på en ganska jämn nivå sedan 2008, med något minskande trend. Endast åtta procent av umeåborna äter rekommenderad mängd frukt och grönt vilket är minst 500 gram frukt och grönsaker per dag. Detta är dock samma nivå som medel i Sverige.

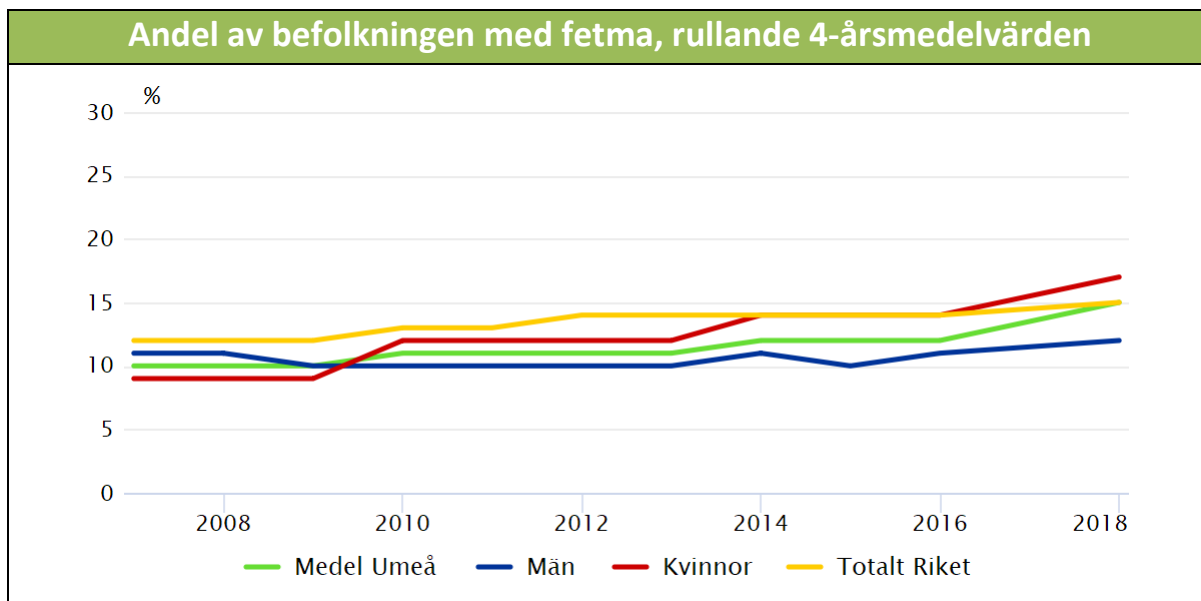
Sedan 2008 har andelen med fetma ökat medan andelen underviktiga samt överviktiga ligger på ungefär samma nivå. Totalt är 30 procent överviktiga och 15 procent lider av fetma. Detta innebär att 45 procent av befolkningen är antingen överviktiga eller har fetma. Andelen umeåbor med övervikt ligger under riksgenomsnittet.

INDIKATOR B.2.2.1

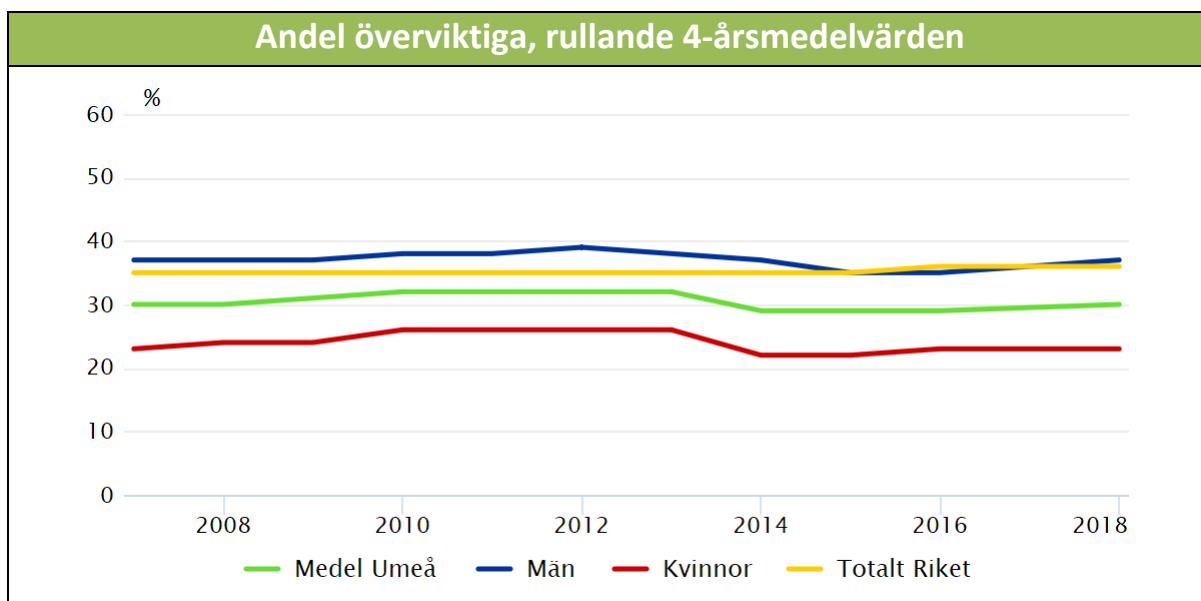
Datakälla: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten

INDIKATOR B.2.2.2

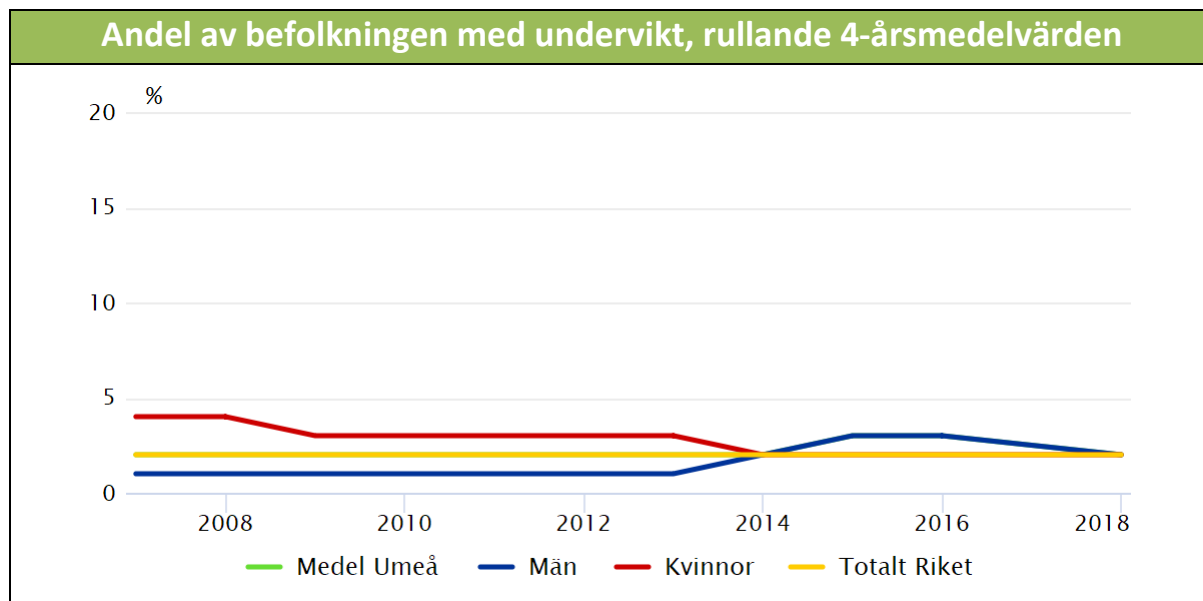
Datakälla: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten

INDIKATOR B.2.2.4

Datakälla: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten

INDIKATOR B.2.2.3

Datakälla: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten

😊 Minskat bruk av tobak, alkohol, narkotika, doping & spelande

Delmål: Barn och ungas bruk av tobak och droger ska minska. Berusningsdrickande och riskkonsumtion av alkohol ska minska.

I Umeå kommun ska barn och ungdomar upp till 18 år ha en alkohol- och tobaksfri uppväxt. Berusningsdrickande och riskkonsumtion bland vuxna ska minska för att motverka missbruk och alkoholskador.

Bedömning

Utvecklingen är till stora delar positiv när det gäller barn och unga. Dock tycks andelen vuxna som använder cannabis öka.

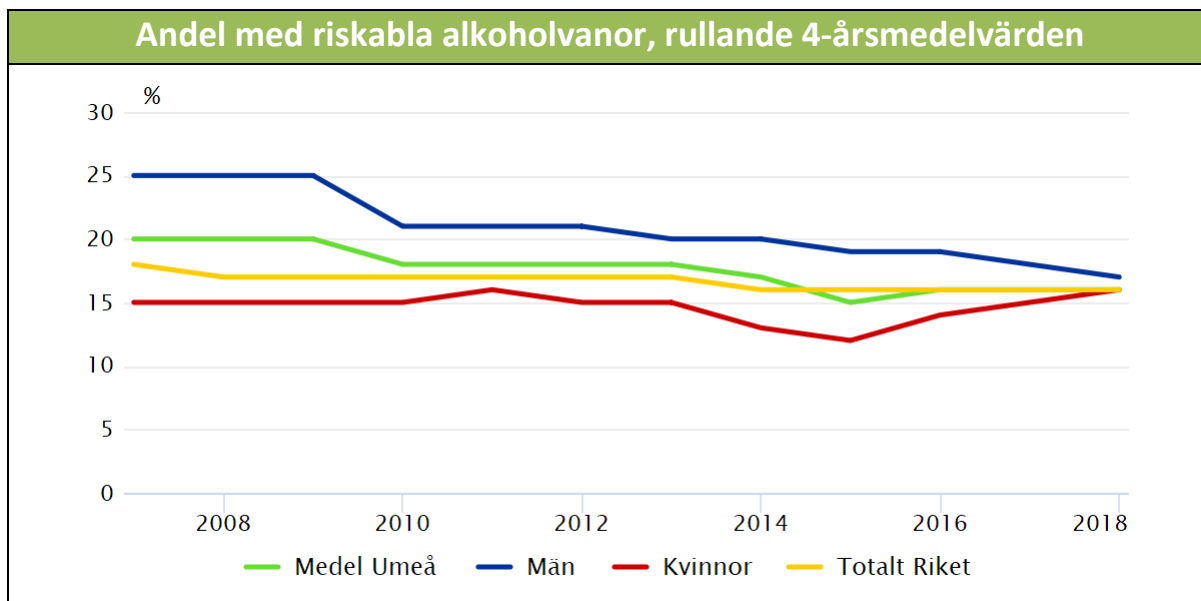
Umeå kommun har undersökt bruket av tobak, alkohol och droger hos unga i en elevenkät 2018, 2016 respektive 2014. Senaste enkäten visar att ungefär tre procent ungdomarna röker dagligen. Detta är något lägre jämfört med 2016 och 2014 där det främst är tjejerna som har minskat på rökningen. Även snusning har minskat något och är vanligast hos killar. Sex procent av killarna svarar att de snusar dagligen medan andelen hos tjejer ligger på två procent. Både rökning och snusning är vanligare i gymnasiet jämfört med högstadiet.

När det gäller alkoholkonsumtion svarar 23 procent av tjejerna att de dricker alkohol någon gång per månad och fem procent svarar att de dricker varje helg. Det har blivit något vanligare hos tjejer att de dricker varje helg eller oftare jämfört med tidigare år. 52 procent av tjejerna svarar att de inte har druckit vilket är en ökning. Bland killarna är det 57 procent som inte har druckit alkohol, vilket också är en ökning jämfört med 2016 och 2014. 18 procent av killarna svarar att de dricker alkohol någon gång per månad och fyra procent att de dricker varje helg, vilket är något lägre jämfört med 2016. Alkoholkonsumtionen är vanligare i gymnasiet jämfört med högstadiet. Det är också stor skillnad mellan första året i gymnasiet jämfört med sista året, 60 respektive 20 procent svarar att de aldrig har druckit alkohol.

När det gäller narkotika svarar 93 procent av tjejerna att de aldrig använt det och 91 procent av killarna. Andelen är samma som 2016 och något högre jämfört med 2014. Narkotika är vanligare i gymnasiet, 90 procent svarar att de aldrig har använt det, på högstadiet ligger andelen på 95 procent. Av de som har använt narkotika är hasch och marijuana vanligast.

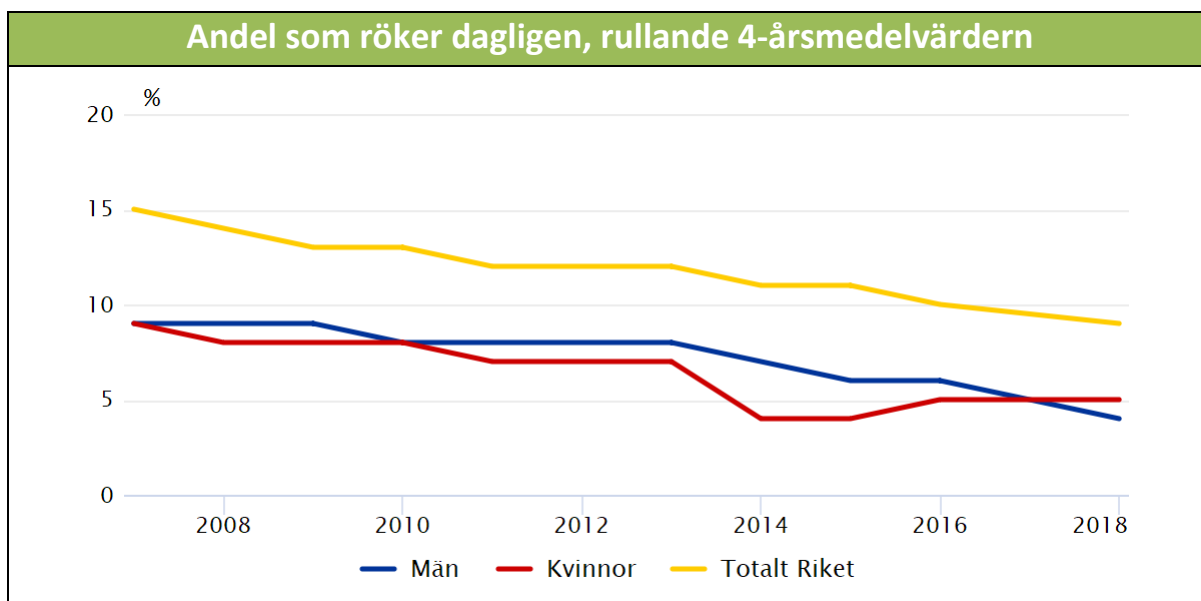
Hos vuxna har andelen med riskkonsumtion av alkohol minskat sedan 2008, minskningen har skett hos män och ligger nu på nästan samma nivå som riskkonsumtionen hos kvinnor. Tobaksanvändningen har också minskat. Riskkonsumtion av alkohol ligger i nivå med övriga riket medan användning av tobak ligger bland de lägsta av de svarade kommunerna. Andelen som använder cannabis tycks dock öka (dock ej statistiskt säkerställt) och ligger på nästan fem procent enligt enkäten vilket är högst under mätperioden och bland de högsta av de svarade kommunerna.

INDIKATOR B.2.3.1

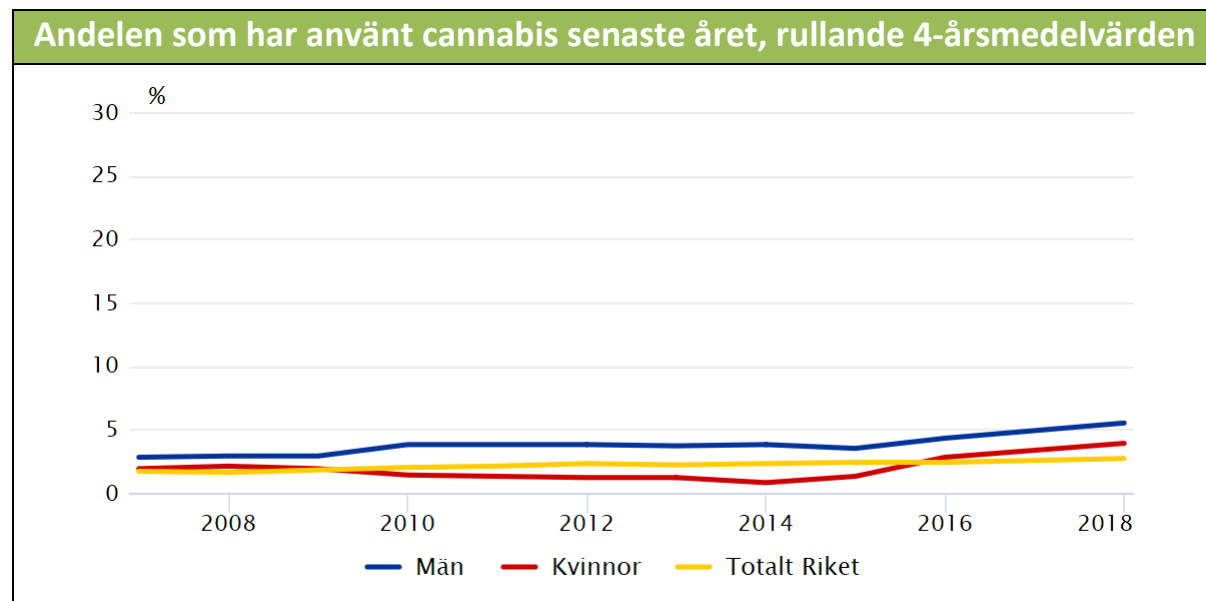
Datakälla: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten

INDIKATOR B.2.3.2

Datakälla: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten

INDIKATOR B.2.3.3

Datakälla: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten

Hälsa

Foto: Ann-Margrethe Iseklint

Här kan du läsa mer om Umeå kommuns prioriterade mål kring psykisk hälsa.

En ökad jämlikhet i hälsa är en förutsättning för att uppnå ett långsiktigt socialt hållbart samhälle och ska särskilt beaktas i folkhälsoarbetet. Ett socialt hållbart samhälle innebär att grundläggande mänskliga rättigheter respekteras och att inga grupper missgynnas strukturellt. Barn och ungas behov och rättigheter ska särskilt uppmärksammas. Ett viktigt verktyg i Umeå kommuns arbete med en ökad jämlikhet i hälsa är - Kommissionen för socialt hållbart Umeå.

😬 Psykisk hälsa

Delmål: Den psykiska hälsan ska förbättras. Unga ska ha en god psykisk hälsa. Stöd och hjälp ska ges för att ge bättre hemförhållanden till barn, vars föräldrar har ett missbruk, fysisk eller psykisk funktionsnedsättning.

Det ska finnas förutsättningar för att känna sig glad och trygg, att uppleva tillit och en meningsfull tillvaro samt att ha en känsla av att vara en del av samhället där man har möjlighet att påverka sin situation i positiv riktning.

Bedömning

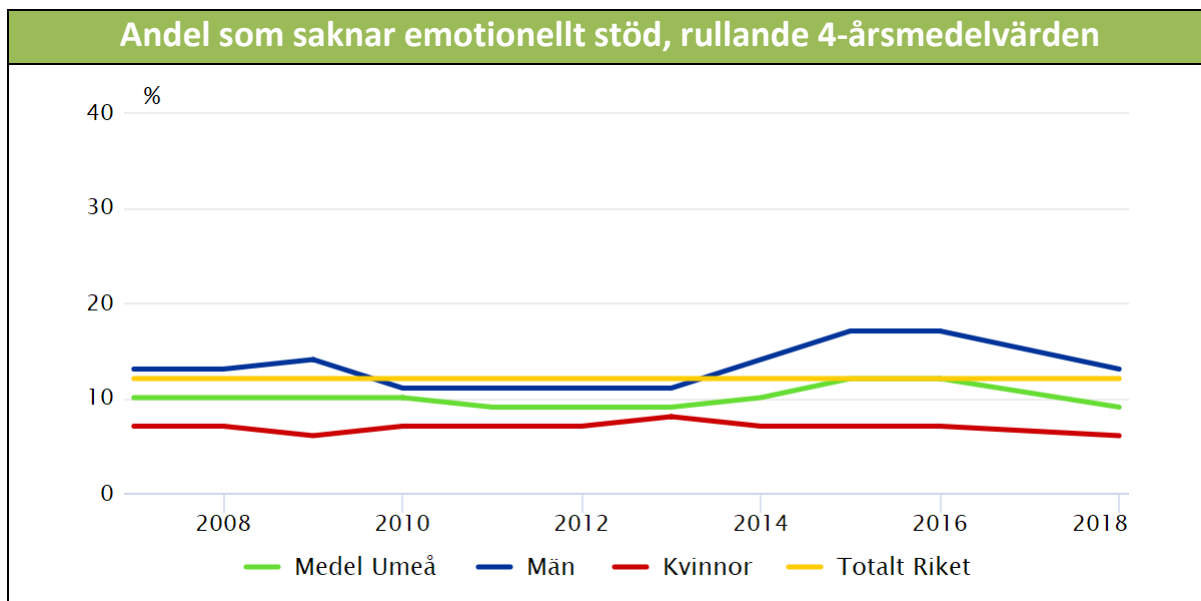
Inga större förändringar har skett sedan 2008, bortsett från att antal ohälsodagar har minskat med nästan en tredjedel. Skillnaden på ohälsodagar mellan män och kvinnor har minskat från 18 till 11 dagar. Andel som saknar emotionellt stöd ligger både för män och kvinnor på samma nivå som 2008. Andelen är dock dubbel så stor hos män. När det gäller andel personer som upplever att de blivit utsatta för kränkande bemötande kan man se en svag uppåtgående trend, dock ej statistiskt säkerställd. Ökningen skulle kunna vara en respons på Metoo-rörelsen som sattes igång under hösten 2017.

I den Nationella Folkhälsoenkäten finns flera frågor kopplade till invånarnas psykiska hälsa. Andelen invånare med nedsatt psykiskt välbefinnande ligger kring 15 procent och sex procent uppger att de har svåra besvär med ångslan, oro eller ångest, båda ungefär samma nivå som 2008. 35 procent uppger att de har sömnsvårigheter, vilket är något mer jämfört med 2008.

Umeå kommun genomför vartannat år elevenkät för elever på högstadiet samt gymnasiet. Enkäten har genomförts 2014, 2016 och 2018. I senaste enkätundersökningen har 26 procent av tjejerna och 15 procent av killarna svarat att de lider av psykiska besvär (större svårigheter med koncentration och uppmärksamhet, depression med mera), vilket är något lägre jämfört med 2016. 14 procent av tjejerna samt fem procent av killarna har svarat att de har mått dåligt eller mycket dåligt de senaste 12 månaderna. Detta är ungefär samma som tidigare år. Ungdomarna i högstadiet har mått något bättre jämfört med gymnasiet.

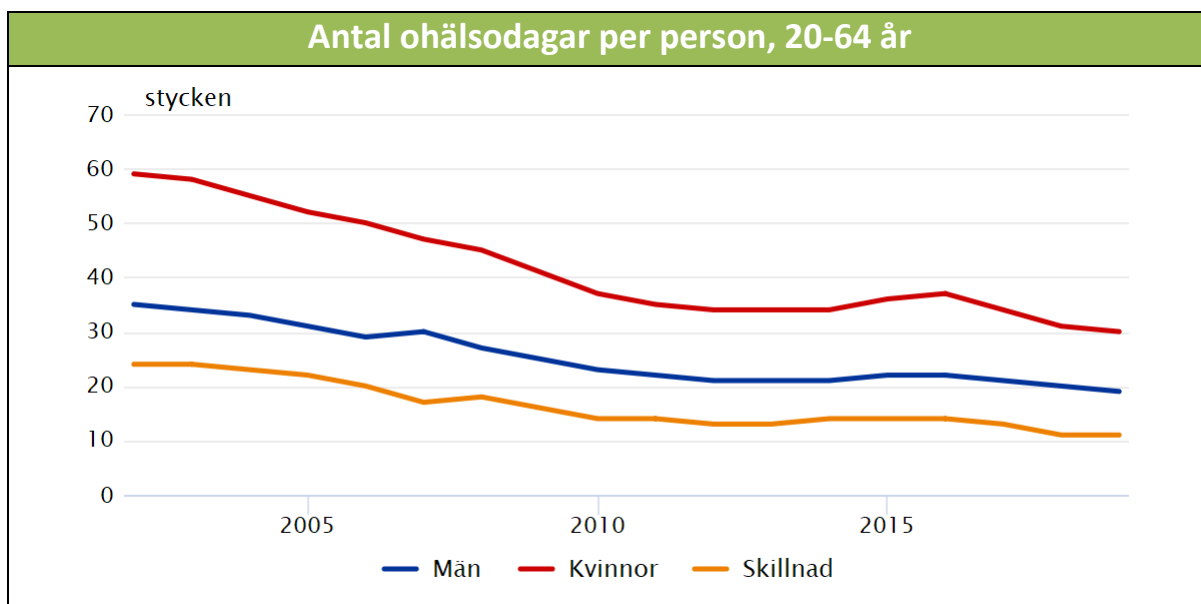
Trötthet och stress är betydligt vanligare hos tjejer, andelen som svarar att de lider av detta varje dag eller flera gånger i veckan är 69 respektive 58 procent. Hos killarna ligger andelen på 48 respektive 23 procent.

INDIKATOR B.3.1.1

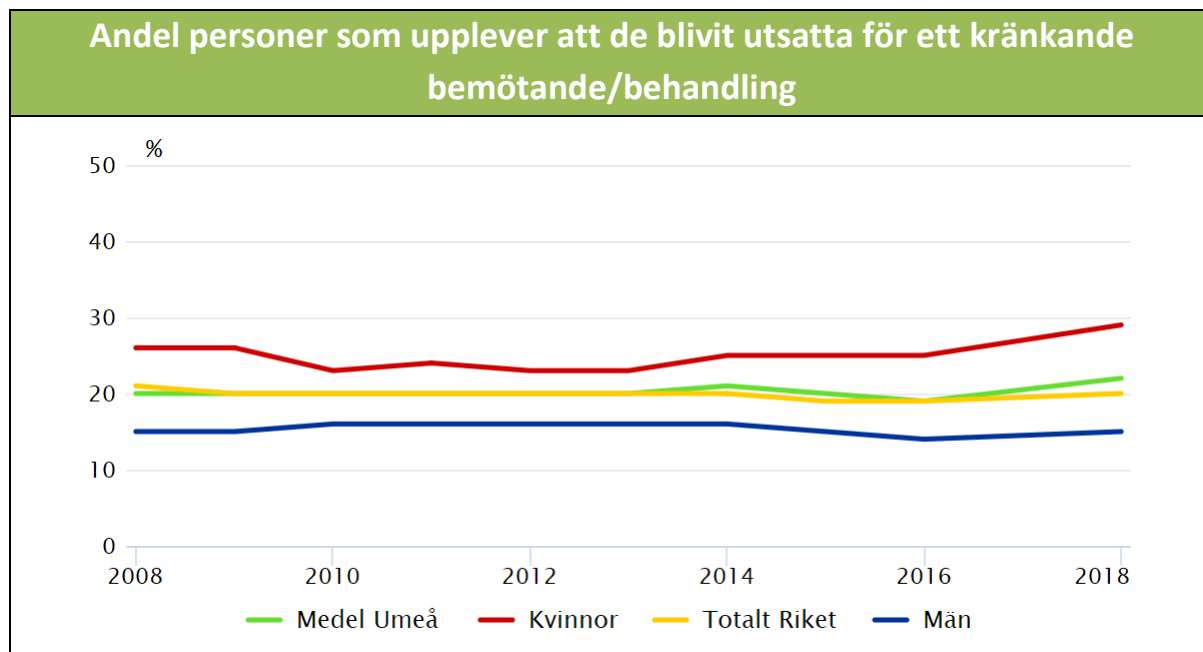
Datakälla: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten

INDIKATOR B.3.1.2

Datakälla: Försäkringskassan via Folkhälsomyndigheten

INDIKATOR B.3.1.3

Datakälla: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten